

**SORUNLU KREDİLERİN BANKA KARLILIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRK
BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA****Dr. Öğr. Üyesi Efe Can KILINÇ** * **Dr. Öğr. Üyesi İsmail GÖKDENİZ** * **Yalçın KILINÇ** * **ÖZET**

Bankaların tahsis ettiği kredilerin belirli bir vade sonunda ödenmemesi, bankaların kaynaklarını verimli ve etkin kullanmasını engelleyerek karlılık oranlarının azalmasına neden olmaktadır. Bankaların sorunlu kredi problemleri özellikle kredi patlamasının yaşandığı ve finansal istikrarsızlıkların arttığı dönemlerde baş göstermektedir. Bu krediler bankacılık sisteminin genelinde artış gösterdiği zaman, bankalar reel piyasaları fonlama görevlerini ifa edememekte, bu durum ekonomide resesyon eğilimlerinin güçlenmesine zemin hazırlamaktadır. Türkiye’de yaşanan 2000-2001 krizleri, bankaların yeniden yapılandırılması ve sorunlu kredi borçlarının düzenlenmesine neden olmuştur. Bu çalışmada Türk Bankacılık sektöründe sorunlu kredilerin kar oranları üzerindeki etkisi 2003Q1-2015Q4 dönemi için Panel Veri Modelleri (POLS, FE ve RE) kullanılarak tahmin edilmiştir. Analizler sonucunda, sorunlu kredilerin özkaynak karlılık oranlarını beklentiler dâhilinde azalttığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türk Bankacılık Sektörü, Sorunlu Krediler, Panel Veri Analizi.

Jel Kodları: G21, G39, C23.

**THE EFFECT OF NON-PERFORMING LOANS ON BANKS PROFITABILITY: AN
APPLICATION ON TURKISH BANKING SECTOR****ABSTRACT**

The failure to repay loan in the credit period allocated by the Bank, leads to a decrease of performance in profit rates by preventing the efficient and effective use of resources. The non-performing loans problems of banks are particularly prevalent during times of credit crunch and financial instability. When these credits increase in general in the banking system, the banks can not

* Kırıkkale Üniversitesi, İ.İ.B.F., Ekonometri Bölümü, Kırıkkale/Türkiye, e-mail: efecankilinc@kku.edu.tr

* Kırıkkale Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü, Kırıkkale/Türkiye, e-mail: isgokdeniz@gmail.com

* Kırıkkale Üniversitesi, S.B.E., İşletme A.B.D. Doktora Öğrencisi, yalkilinc@gmail.com

fulfill the funding duties of the real markets, which paves the way for the strengthening of the recession tendencies in the economy. The 2000-2001 crisis experienced in Turkey, has led to the restructuring of banks and the regulation of non-performing loans. In this study, the effects of non-performing loans on the profitability of Turkish Banking Sector has been estimated using by Panel Data Models (POLS, FE and RE) for 2003Q1-2015Q4 period. According to the results of analysis it has been found that non-performing loans reduced profit rates of Banks both in line with expectations.

Key Words: *Turkish Banking Sector, Non-Performing Loans, Panel Data Model.*

Jel Codes: *G21, G39, C23.*

1. GİRİŞ

Ülkeleri birbirinden ayıran sınır çizgilerinin ortadan kalkmasını sağlayan en önemli faktörün küreselleşme olduğu varsayılmaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinde ortaya çıkan ekonomik sorunlar, sınırların ortadan kalkması ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak diğer ülkelere de yayılabilmektedir. Bu etkiler finans sektörünün risklerini daha çok arttırmıştır. Finansal sistemin en önemli aktörü konumundaki bankaların krizlerden etkilenme oranı o ülkenin karşı karşıya kalacağı olumsuz durumun boyutunu belirleyecektir. Bankaların, kriz dönemlerine hazırlıksız yakalanması o ülke için yıkıcı bir etkiye gark olmak demektir. Kriz dönemlerinin tüm reel sektörü ve hane halkını olumsuz etkilemesi, Bankaların tahsis ettiği kredilerin dönüşünde sorunlar yaşanmasına neden olabilmektedir. Ayrıca hatalı tahsis, doğal felaketler, kredilerin etkin takibinin yapılmaması, yetersiz teminat vb. nedenlerden dolayı krediler sorunlu hale gelebilmektedir. Literatürde sorunlu kredi; kredinin ödenme vadesini takip eden 90 günlük sürede tahsil edilememesi olarak tanımlanmaktadır. Tahsis edilen kredilerin bu süre içinde tahsil edilememesi bankaların maliyetini arttırmakta ve karlılıklarının azalmasını sağlamaktadır.

1929 Büyük Buhranından sonra dünyanın yaşadığı en büyük kriz olan 2008 Küresel Finans Krizi'nin başlangıç noktası konut kredilerinin geri dönüşlerinde yaşanan sıkıntılar olmuştur. ABD finansal piyasalarında baş gösteren kriz kısa sürede tüm dünyaya yayılmış, bu durum bankacılık yapısı güçlü olmayan ülkelerde yıkıcı etkiler bırakmıştır. Öyle ki krizin etkilerinin hafiflediği yıllarda ise Avrupa'da borç krizi baş göstermiş ve tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Görüldüğü gibi ekonomide sorunlu kredilerin etkileri oldukça ciddi olabilmektedir.

Sorunlu kredilerin bankacılık sektörü ve finansal piyasalar için arz ettiği önemden hareketle bu çalışmada; Türkiye'de faaliyet gösteren bankalarda sorunlu kredilerin karlılık üzerindeki etkisi incelenmektedir. Çalışma şu şekilde organize edilmiştir: Sorunlu kredilerin tanımı ve gelişiminin verildiği birinci bölümün ardından sorunlu kredilerin karlılığa etkileri ele alınmış, üçüncü bölümde sorunlu krediler ve karlılık arasındaki ilişkiyi konu edinen çalışmaların özetine değinilmiştir. Dördüncü bölümde bankacılık sektöründe sorunlu kredilerin gelişimi ele alınmıştır. Beşinci bölümde ekonometrik uygulamaya yer verilmiş, çalışma sonuç ve değerlendirme ile tamamlanmıştır.

2. SORUNLU KREDİLERİN TANIMI VE GELİŞİMİ

Ekonominin en büyük lokomotiflerinden biri olan kredi, daha çok büyümeyi ve gelişmeyi arzulayan işletmelerin fon ihtiyacını karşılamaktadır. Bankaların, fon fazlası olanlardan fon ihtiyacı olan kişilere doğru yaptıkları tüm yatırımların karşılığında karlılık ve müşteri sadakati temel hedefleri olmuştur (Koyuncu ve Saka, 2011: 114). Bankacılığın en önemli unsuru ve onların faaliyette bulunmalarının doğal sebebi olan kredi, karlılığın ve riskin de büyük bir bölümünü teşkil etmektedir. Tahsisi kadar, kredinin geri ödenmesi de son derece önem arz etmektedir. Piyasa koşulları, vade, teminat, borçlunun ödeme ahlakı ve nakit akışı vb. koşullar dikkate alınarak kredi tahsisi yapılmalı, aksi takdirde tahsilatta problem yaşanması kaçınılmaz olmaktadır. Tahsilatta sıkıntıların oluşması “Sorunlu Kredi” kavramının doğuşunu da meydana getirmiştir. Sorunlu kredi kavramının çok fazla tanımlamaları bulunmaktadır. Bu tanımlamalardan bazıları ise aşağıda aktarılmaya çalışılmıştır.

Basit bir tanımlama ile sorunlu kredi; krediden gelir elde edilememesi, anapara ve faizin tamamen geri ödenmesinin beklenmemesi ve vadenin geçmesi neticesinde ödemenin yapılmaması olarak ifade edilebilir (Hou, 2015: 2). Sorunlu kredi, anapara veya faizin 90 günü geçmesi ya da faiz ödemesinin 90 güne eşit olması, yapılandırma, erteleme anlaşması ve iflas talebinin bulunmaması neticesinde ödenmeyen tutarlar olarak kısaca ifade edilmiştir (International Monetary Fund, 2015).

Sorunlu kredi (Non-Performing Loans) tanımı genelde ödeme vadesinin dolmasından itibaren 90 gün geçen krediler için kullanılmaktadır. Sorunlu kredilerin ortaya çıkması ile batık bankalar arasında son derece gerçekçi bir bağ bulunmaktadır. Bankacılık sektöründe sorunlu kredi oranının yüksek oluşu finans sektörünü olumsuz etkilerken, ekonominin diğer sektörlerinde büyük problemlerin de ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Çan, 2014: 3). Tahsis edilen kredilerin kalitesi finansal krizlerin ve bankacılık sisteminin bozulmasına neden olan en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Messai ve Jouini, 2013: 852). Bankaların karlılığını, verimliliğini ve etkinliğini son derece daraltan bir vaka olan sorunlu kredilerin oranını arttıran en büyük unsurlardan biri de finansal krizlerin varlığıdır (Saba, vd., 2012: 142).

Tablo 1’de yer alan oranlar üzerinden bankalar, kredilerinin vadesinin dolmasından ve geri ödenmemesinden itibaren oluşan olumsuz durum için uluslararası standartlar çerçevesinde, merkez bankası nezdinde zorunlu karşılık bulundurmamak zorundadır. Bu durum hem operasyonel anlamda bankaların maliyetlerini ve iş yükünü arttırmakta hem de verimliliği ve karlılığı azaltmaktadır.

Bankacılık sektörünün karlılığını azaltan en önemli kalemin halen sorunlu krediler olduğunu görmekteyiz. Ekonomik büyümenin devam ettirilebilmesi için sorunlu kredilerin minimum seviyede tutulması gerekmektedir. Son yıllarda ortaya çıkan birçok ekonomik sorunun nedeni bankacılık sektörünün yaşadığı olumsuzluklardır. Yakın tarihimizde Amerika Birleşik Devletlerinde yaşanan mortgage krizi bize bankacılık sektöründeki kötü kredilendirmenin ve yüksek riskin devam ettiğini göstermektedir. Ne yazık ki bu durum banka iflaslarına, ekonomik sıkıntılara ve finansal krizlere neden

olmaktadır. Asya krizi yüzünden özellikle Malezya ve Singapur'da, takipteki kredilerde yaşanan artış nedeniyle bankaların sermayelerinde aşınma yaşanmış ve bu durum büyümeyi durdurmakla beraber yenilik yapmayı da zorlaştırmıştır.

TABLO 1. KREDİ SINIFLANDIRMA SİSTEMİ (ULUSLARARASI STANDARTLAR)

Gecikme Dönemi	Derecelendirme Durumu	Yatırım Oranı	Derecelendirme Sıklığı
3 Aydan az	Sınıflandırılmamış	1% - 5%	En azından 3 ayda bir, genellikle aylık
Kredi Vadesi 3 ayı geçmiş ama 6 ay olmamış krediler	Normalin Altında	10% - 25%	
Kredi Vadesi 6 ayı geçmiş ama 9 ay olmamış krediler	Şüpheli	50%-75%	
Kredi Vadesi 9 ayı geçmiş krediler	Zarar	100%	

Kaynak: Adhikary, 2015: 80.

Türkiye'de küresel özellikler barındıran ilk kriz 1994 yılında ortaya çıkmıştır. Finansal sistemden kaynaklanan aksaklıklara ek olarak reel sektördeki sorunlarda bu krizin doğuşunu sağlayan neden olarak göze çarpmaktadır. İlerleyen yıllarda 22 Kasım 2000 ve 21 Şubat 2001 tarihlerinde finans sektörü kaynaklı yeni krizler ortaya çıkmıştır (Şahbaz, 2010: 18-19). Türkiye'deki bankacılık sektörünü ve finansal sistemi derinden sarsan bu krizlerin etkilerinin azaltılması için radikal kararlar alınmış ve uygulamaya konulmuştur.

Şekil 1'de sorunlu kredilerin ekonomik ve mali görünümü bulunmaktadır. Burada banka merkezli finansal bir sistemde sorunlu kredilerin olumsuz etkileri gösterilmektedir. Bu sistemin, sermaye artırımını ve aynı zamanda sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlamak amacıyla rutin olarak incelemesi gerekmektedir.

Şekil 1. Sorunlu Kredilerin Ekonomik ve Mali Görünümü

Kaynak: Adhikary, 2006: 76.

2. 1. Kredilerin Sorunlu Kredilere Dönüşmesinin Nedenleri

Bir kredinin sorunlu bir krediye dönüşmesinde birçok unsur rol oynamasına rağmen temel neden krediyi kullanan kişi veya kuruluşu gelirlerinde içsel veya ekonominin bütününden kaynaklanan dışsal nedenlerle ve önceden tahmin edilmeyen ölçülerde gelir düşüşü olmasıdır. Ekonomik sıkıntıların arttığı dönemlerde, kredi arz ve talebinde azalma meydana gelirken, bir yandan da tahsis edilenlerin geri ödenmemesi durumu da ortaya çıkabilmektedir (Yücememiş ve Sözer, 2011: 44-45). Bankaların; aşırı yoğunluğu, alt yapı yetersizliği ve müşterilerin mali durumlarının etkin takip edilememesi gibi sıkıntıların olması da sorunlu kredilerin doğuşuna katkıda bulunmaktadır.

Sorun krediler ve ekonomik dalgalanmalar arasında çok yakın bir ilişki vardır. Ekonomik durgunluk dönemlerinde sorunlu krediler, firmaların ve hane halklarının yaşadığı finansal sıkıntılar sonucu artar. Ekonominin genişleme dönemlerinde, finansal olmayan firmaların ve hane halkının geliri artar, bu durum bankaların sorunlu kredi oranlarının düşüşüne katkıda bulunur (de Lis, vd., 2001: 6). Özellikle hızlı enflasyon zamanlarında, artan faiz yükü bankaların alacaklarını sınırlandırmaktadır. Vadesinde tahsil edilemeyen alacaklar banka kaynaklarının akışkanlığını azaltarak kaynak bulundurma maliyetlerini arttırmaktadır (Çinko ve Ak, 2009: 62). Finansal sistemin ahengini ve mali sistemin sağlamlığını sağlayan en önemli unsurlardan bir tanesi sorunlu kredilerin oranının düşük olmasıdır (Negera, 2012: 55).

2. 2. Sorunlu Kredilerin Bankacılık Sektörüne Etkileri

Ekonomide ortaya çıkan gerek iç gerekse de dış kaynaklı problemlerden ötürü bankacılık sektöründe sorunlu krediler artış göstermektedir. Bankalar, borç listelerini sıraladığında katma değeri olmayan faaliyetler nedeniyle ekstra işletme giderleri oluşacaktır. Katma değeri bulunmayan bu faaliyetler; sürekli borçlunun mali durumunu izlemeyi, teminatların değeri nedeniyle temkinli olmayı, itfa planını görüşerek, Sözleşme ve müzakere masraflarını ödemeyi, mevduat çıkışlarına ve teminatların yok olmasına sebep olarak kredileri ödenemeyecek hale getirir.

Maliyetler, yönetimden ve halktan güven kazanmayı içerir, bankayı dış işlerinden dolayı kötü not alımından korur, kredibilitenin kaybolması nedeniyle mevduat azalışına ve borçların izlenmesi nedeniyle ekstra maliyetlerin ortaya çıkmasını sağlar. Ayrıca, bilgisizlik nedeniyle gelecekteki diğer operasyonlardan oluşacak yüksek maliyetler ve kredi kalitesi ile ilgili sorunlar üst yönetimin dikkatini çekecektir. Bu maliyet artışı öncelikle bankanın verimliliğini kötüleştirecektir. Diğer yandan, borçlu ile borç veren arasındaki asimetrik bilgi sorunu, durumu daha karmaşık bir hale getirmektedir ve bu durumda banka yönetimi kredi portföyünün yönetiminde etkin olmayabilir. Netice itibariyle, takipteki kredilerin yüksekliği ile sonuçlanan kredi tahsislerine bağlı olarak ortaya çıkan temerrüt olasılığı bankaların kredi derecelerini düşürmektedir. Bu nedenle bankaların etkin olmaması sorunlu kredi miktarının artmasına sebep olur (Abd Karim, 2010: 122).

Yönetim muhasebesi çerçevesinde yapılan incelemeler neticesinde, banka aktif kalitesi ve çalışma performansı arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. Bir bankanın aktif kalitesinin yetersiz olması, borç vermede sıkıntı oluşturmasının yanı sıra, onlara sorunlu kredilerinin toplanması konusunda da daha fazla kaynak harcamalarına neden olmaktadır.

Bankaların yeni riskler almakta ve yeni kredi tahsis etmekte isteksiz olmalarının yeni ismi "'kredi krizi" sorunu olarak tanımlanmaktadır. ABD Ekonomik Danışmanlar Konseyi'ne göre Kredi Krizi; kredi arzı genellikle geçerli olan piyasa faiz oranları ve yatırım projelerinde karlılık için belirlenen aralığın altında kısıtlı olduğu durum olarak ifade edilmiştir. Bir dengesizlik olgusu olarak da ifade edilmiştir. Bankaların kredi vermemeleri durumu olarak ortaya çıkar, özellikle karlı projelerde faiz oranları düşük olmasına rağmen tahsis söz konusu olamamaktadır. Kredi krizi talep fazlasını oluşmasına neden olur ve bu durum başka resmi olmayan birimlerin kredi tahsisine neden olabilmektedir (Hou, 2015: 4).

Bankacılıkla ilgili sıkıntıların en önemli nedeni, likidite yetersizliği nedeniyle ödeme sıkıntısı yaşanması ve mudilerin mevduatlarını almak için bankaya başvurmaları şeklinde ortaya çıkmaktadır (Çinko ve Ak, 2009: 63). Türkiye'deki yakın tarihte yaşanan bankacılık krizi incelendiğinde, likidite yetersizliğinin önemli bir etken olduğu görülmektedir.

2. 3. Sorunlu Kredilerin Karlılığa Etkileri

Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesi gereği, "*tahsil kabiliyetine göre birinci ve ikinci grup dışında yer alan tüm kredi türleri bankalar açısından donuk alacak diğer bir ifadeyle takipteki kredidir*" (Resmi Gazete, Sayı: 26333, m.5). Aynı yönetmelikte ayrıca; herhangi bir kredi 3. gruba alındığı tarihten itibaren en az %20'si, 4. gruba alındığı tarihten itibaren %50'si, 5. gruba alındığı tarihten itibaren de %100'ü oranında özel karşılık ayrılması gerektiği belirtilmiştir (Resmi Gazete, Sayı: 27119, m.3). Bununla birlikte takipteki krediler, kredinin geri ödeme süresinin ne kadar geciktiğine göre farklı yöntemlerle izlenmektedir. 5411 sayılı Bankalar Kanunu'na göre takipteki krediler, kısmen veya tamamen geri ödemesi 90 günü aşmış kredilerdir (Yücememiş ve Sözer, 2011: 5). Sorunlu kredilerin artışı, bankacılık sektörü ve ekonomi üzerinde olumsuz sonuçlar meydana getirebilecektir. Sorunlu kredilerin bankaların yükümlülüklerini tam ve zamanında yapmalarını zorlaştıracaktır (Suadiye, 2006: 5). Kredilerin sorunlu hale gelmesi, bankaların kar miktarlarında oransal olarak düşüşe neden olmakta ve krediler için uygulanan faiz oranları artmaya başlamaktadır. Bununla birlikte problemlili kredilere Merkez Bankası nezdinde ayrılan karşılıklarda artış olacağından bankaların öz kaynaklarını olumsuz etkileyerek karlılıkta azalışa neden olacaktır (Sipahi, 2003: 20-21).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Genel olarak, sorunlu krediler ile banka karlılığı arasındaki ilişkiyi test etmeye dönük uygulamalı çalışmalarda, analiz yöntemi olarak klasik en küçük kareler yönteminin tercih edildiği görülmüştür. Bu kısımda sorunlu kredilerin banka karlılığı üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalardan bazılarının özetine yer verilmektedir.

Hu, vd., (2004), Tayvan'da faaliyet gösteren Ticari Banka'nın takipteki kredi oranları ile hükümetin bu bankalardaki hissedarlığı arasındaki ilişki 1996-1999 Panel Veri Yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular; bir toplumda problemlili bir özel sektörün varlığının devletin hissedarlık oranını arttırmaya yardımcı olduğunu, yüksek işlem maliyetlerinin bulunduğu bir ekonomik ortamın ise mülkiyet tiplerini ve ekonomik verimliliği etkileyeceğini ortaya koymuştur.

Aloğlu (2005), bankacılık sektöründen kaynaklanan risklerin bankacılık üzerindeki etkilerinden yola çıkarak Türkiye'de son dönemde yaşanan krizlerin nedenlerini açıklamıştır. Çalışmada ayrıca Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinin nedenleri özetlenmiş ve krizlere karşı uygulanabilecek stratejiler üzerinde durulmuştur.

Adhikary (2006), sorunlu kredilerin sınıflandırılması için kabul edilen normların Bangladeş bankacılık sektöründe oluşturduğu etkiyi incelemiştir. Sonuç olarak, Ticari Bankalar ve Kalkınma bankalarında sorunlu kredilerdeki endişe verici artışların Bangladeş'in genel kredi kalitesini azalttığını ortaya koymuştur.

Hou (2007), ticari bankalardaki sorunlu krediler üzerine Eşik Regresyon Tekniği kullanarak bir inceleme yapmıştır. Takipteki kredilerin, bankaların kredi davranışı üzerinde doğrusal olmayan olumsuz bir etkiye sahip olduğu yönünde bulgulara ulaşmıştır.

Khemraj (2009), Guyana bankacılık sektöründe takipteki kredilerin belirleyicileri panel veri yöntemi kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Bulgular, reel efektif döviz kurunun takipteki krediler üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu, yerel para birimi cinsinden değerlendirildiğinde ise ticari bankaların takipteki kredi portföylerinin daha yüksek olmasının muhtemel olduğunu göstermektedir. Ayrıca bankaların nispeten yüksek oranlı faiz uygulayarak borç vermesi sorunlu kredilerin artışına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Abd Karim, vd., (2010), Malezya ve Singapur'da Banka verimliliği ve Sorunlu Krediler arasındaki ilişkiyi Stokastik Maliyet Sınırı yaklaşımı kullanarak tahmin edilmiştir. Sonuçlar, Singapur bankalarının daha yüksek bir ortalama maliyet verimliliği puanı sergilemesine rağmen Singapur ve Malezya bankaları arasındaki maliyet verimliliği bakımından hiçbir anlamlı fark olmadığını göstermektedir.

Koyuncu ve Saka (2011), Çoklu Regresyon Analiz yöntemini kullanarak Türkiye'de takipteki kredilerin özel sektöre verilen krediler ve yatırımlar üzerindeki etkisini 1986-2008 yılları için analiz

etmişlerdir. Takipteki kredilerin, özel sektöre sağlanan yurtiçi kredileri ve yatırımları azaltıcı yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Sahra-Altı Afrika ülkelerindeki sorunlu kredilerinin ortaya çıkışının en önemli nedenleri nedensellik ve pseudo-panel modelleri kullanarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu ülkelerde batık kredilerde ve kredi risklerinde ciddi artışların olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Taşkın (2011), Türkiye’de 1995-2009 yılları arasında faaliyet gösteren ticari bankaların performanslarını etkileyen içsel ve dışsal faktörleri FE ve RE tahmincileri kullanarak test etmiştir. Bağımlı değişkenin ROE olduğu modelde, takipteki kredilerin özkaynak karlılığını negatif etkilediği görülmüştür. İlgili çalışmada bağımlı değişken olarak sorunlu kredilerin özel karşılıklara oranı kullanılmış iken, çalışmamızda sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı kullanılmıştır.

Negera (2012), karma araştırma yaklaşımını kullanarak sorunlu kredilerin belirleyicilerini değerlendirmeye çalışmıştır. Anket, Etiyopya’daki kamu ve özel sektör bankalarının farklı makamlardaki çalışanları ile yapılmıştır. Ayrıca, çalışmada yapılandırılmış belge ve bankaların kayıtları, Etiyopya bankacılık sektörünün üst düzey banka yetkilileri ile derinlemesine görüşme yapılarak oluşturulmuştur. Çalışmada; başarısız kredi tahsisi, yetersiz kredi izleme, gelişmemiş kredi kültürü, hoşgörülü kredi şartları, agresif kredi, zayıf kurumsal kapasite, haksız rekabet gibi unsurlar Etiyopya’da kredilerin temerrüde düşmesinin en önemli nedenleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şahbaz ve İnkaya, (2014)’te, 1998Q2-2012Q3 yıllarına ait çeyrek dönemlik veriler ekseninde sorunlu krediler ile makroekonomik değişkenler (milli gelir, tüketim harcamaları, sabit sermaye yatırımları, yurt içi kredi hacmi) arasındaki ilişki Granger nedensellik testi ve VAR yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Eş-bütünleşme analizi, sorunlu krediler ile söz konusu makroekonomik değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki olduğunu ortaya koyarken, Granger nedensellik testleri bu ilişkilerin çift yönlü olduğunu göstermektedir.

Lata (2014), Bangladeş ekonomisinde sorunlu kredilerin karlılık üzerindeki etkisini 47 banka özelinde 2006-2013 dönemi için regresyon analizlerini kullanarak araştırmışlardır. Bulgulara göre, sorunlu krediler ve mevduatlar arttıkça bankaların karlılık oranları düşmektedir.

Chimkono vd. (2016)’da, Malawi ekonomisinde faaliyet gösteren ticari bankaların performansını etkileyen faktörleri 2008-2014 dönemi için regresyon analizini kullanarak test etmişler ve sorunlu kredilerin karlılık üzerinde negatif etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır.

Sarıtaş vd. (2016), 2002-2013 dönemi için 11 ticari bankanın karlılığını bankaya özgü değişkenler ve makroekonomik değişkenlerle sistem GMM yöntemi kullanarak test etmişlerdir. Analiz sonuçlarına göre enflasyon oranı düzey değerleri ile tahmin edildiğinde banka karlılığı üzerinde pozitif, bir gecikmesi alındığında negatif etkilemektedir. 2008 Küresel Krizinin karlılık üzerinde herhangi bir etki yapmadığı tespit edilmiş, ancak krizin gecikmesi alındığında banka karlılığını negatif etkilediği görülmüştür. Diğer taraftan, takipteki kredilerin toplam kredilere oranı banka karlılığını negatif, öz

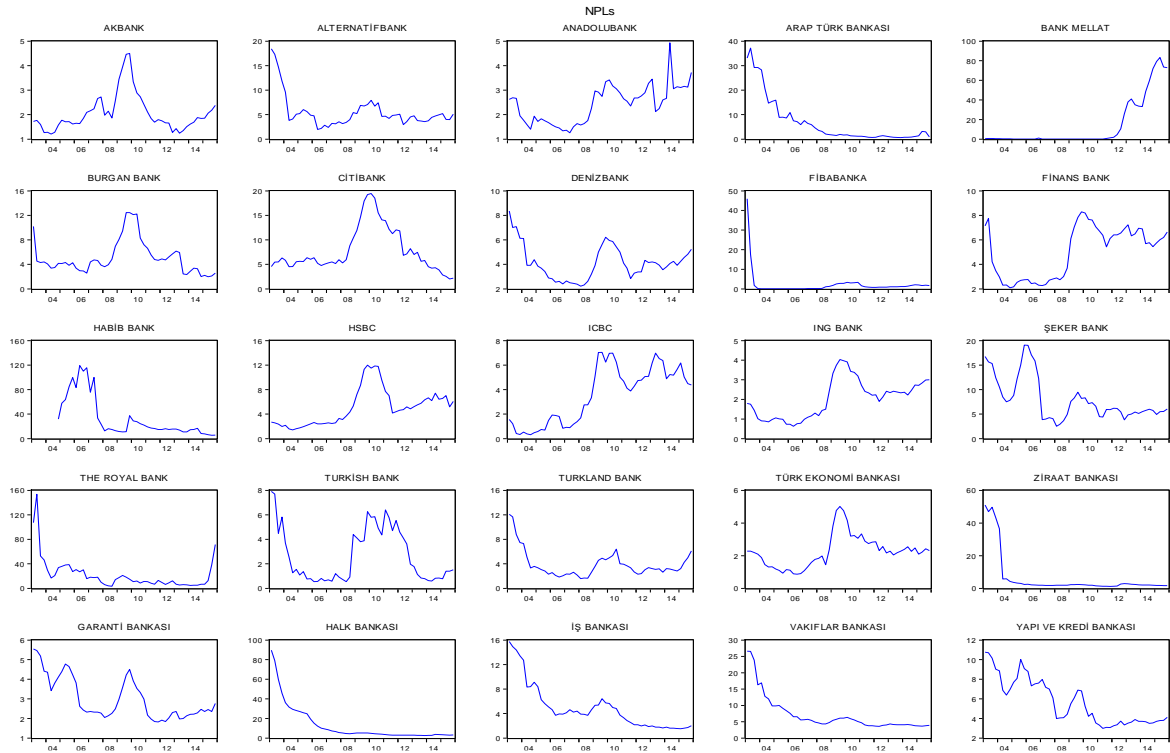
kaynakların toplam varlıklara ve toplam gelirin toplam gidere oranı ise banka karlılığını pozitif yönde etkilemektedir.

4. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE SORUNLU KREDİLERİN GELİŞİMİ

Bu kısımda Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet gösteren seçilmiş bankaların sorunlu kredi düzeylerinin 2003Q1-2015Q4 dönemindeki gelişimine yer verilmektedir.

Şekil 2’de seçilmiş bankalarda sorunlu kredi oranlarının gelişimi bulunmaktadır. Bu kredilerin özellikle 2008 Küresel Finans Krizi sonrası ivme kazandığı görülmektedir. Örneğin kriz öncesi dönemde Finans Bank’ta sorunlu kredilerin toplam krediler içerisindeki payı %3 düzeyinde iken, kriz sürecinde ve akabinde bu oran %8 düzeylerine ulaşmıştır. 2015 yılında sorunlu kredi oranlarının diğer bankalara göre yüksek olduğu bankalar; Bank Mellat ve The Royal Bank’tır. Sorunlu kredilerin miktarının artması finansal açıdan bankaları zorlayan bir durum olarak nitelendirilmektedir. Kredilerin geri dönüş oranlarının artırılması bu süreçte oldukça önem arz etmektedir.

Şekil 2. Seçilmiş Bankalarda Sorunlu Kredi Oranlarının Gelişimi

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Banka ve Sektör Bilgileri, Veri Sorgulama Sistemi, Mali Tablolar, <http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/veri-sorgulama-sistemi/mali-tablolar/71> Erişim Tarihi: 14.06.2016.

5. UYGULAMA

Bu kısımda, Türk Bankacılık sektöründe¹ sorunlu kredilerin net karlılık üzerindeki etkisi 2003Q1-2015Q4 dönemi için Panel Veri Yöntemleri (Panel En Küçük Kareler-Panel Ordinary Least Squares, POLS, Sabit Etkiler-Fixed Effects-FE ve Rassal Etkiler-Random Effects-,E) kullanılarak tahmin edilmektedir. Sorunlu kredilerin banka karlılığına olan etkisinin incelendiği bu çalışmada, seçilen uygulama dönemi ve analiz yöntemleri (özellikle FGLS ve PCSE yöntemleri) ile diğer çalışmalardan farklılaştığı ifade edilebilir.

5. 1. Veri ve Değişkenlerin Tanımlanması

Çalışmada ROA ve ROE bağımlı değişkenler, sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı (NPLs), mevduatların aktiflere oranı (DR), likit varlıkların varlıklara oranı (LA), yoğunlaşma oranı (CR), aktif büyüklüğü (AS) ve faiz oranı (IR) ise açıklayıcı değişkenler olarak modele dahil edilmiştir. Değişkenlerin tanımları ve hangi kaynaktan elde edildikleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Veri Seti

Değişkenler	Değişkenlerin Tanımlanması
ROA	Dönem karı veya zararı üzerinden vergi ve yasal yükümlülük karşılıklarının düşülmesiyle elde edilir. Aktif Karlılığı (Return on Assets-ROA) ise dönem net kar-zararının toplam varlıklara oranıdır.
ROE	Özkaynak karlılığı (Return on Equity-ROE), dönem net kar-zararının toplam özkaynaklara oranıdır.
NPLs	Sorunlu krediler (Non-Performing Loans-NPLs), banka ile borçlu arasındaki geri ödeme anlaşmasının önemli şekilde bozularak tahsilatın gecikmesi ve zarar olasılığının ortaya çıkmasıdır. Sorunlu krediler toplam kredilere oranlanmıştır.
DR	Mevduat (Deposit Ratio-DR), yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz (karşılık) karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı ifade etmektedir ² . Mevduatların toplam aktiflere oranıdır.
LA	Likit varlıklar (Liquid Asset-LA), Nakit değerler ve merkez bankası, para piyasasından alacaklar ve bankalar hesaplarının toplamının varlıklara oranıdır.
CR	Yoğunlaşma Oranı (Concentration Ratio-CR), toplam aktifleri en büyük 5 bankanın toplam aktiflerinin bankacılık sektöründe faaliyet gösteren diğer bankaların aktiflerinin toplamına oranıdır.
AS	Aktif Büyüklüğü (Assets Size-AS), toplam aktiflerin logaritmasıdır.
IR	Mevduat Faiz Oranı (Deposit Interest Rate-IR), bankalarca TL üzerinden açılan mevduatlara uygulanan ağırlıklı ortalama faiz oranlarıdır.

Kaynak: 1. Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Banka ve Sektör Bilgileri, Veri Sorgulama Sistemi, Mali Tablolar,

<http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/veri-sorgulama-sistemi/mali-tablolar/71>

2. TCMB, Elektronik Veri Dağıtım Sistemi, evds.tcmb.gov.tr

3. OECD, <http://stats.oecd.org/#> Erişim Tarihi: 14.06.2016.

¹ Bu bankalar; Akbank T.A.Ş., Alternatifbank A.Ş., Anadolubank A.Ş., Arap Türk Bankası A.Ş. Bank Mellat, Burgan Bank A.Ş., Citibank A.Ş., Denizbank A.Ş., Fibabanka A.Ş., Finans Bank A.Ş., Habib Bank Limited, HSBC Bank A.Ş., ICBC Turkey Bank A.Ş. ING Bank A.Ş., Şekerbank T.A.Ş., The Royal Bank of Scotland Plc., Turkish Bank A.Ş., Turkland Bank A.Ş., Türk Ekonomi Bankası A.Ş., Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

² https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Kurum_Bilgileri/SSS/10509finansal_urunler6.pdf Erişim Tarihi: 10.06.2016.

5. 2. Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, Türk Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren seçilmiş bankaların³ karlılık durumları ile sorunlu kredileri arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla yapılan panel veri analizinin sonuçlarına değinilmektedir. Çalışmada kullanılan veri setine ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 3'te sunulmaktadır. Buna göre 2003Q1-2015Q4 döneminde seçilmiş bankalarda ROA 0.97 iken, ROE değeri 7.37'dir. Sözkonusu dönemde bu bankaların sorunlu kredilerinin toplam krediler içerisindeki payı ise ortalama %7'dir. Veri setine ait çarpıklık değerleri açısından ele alınan değişkenlerin-çarpıklık değerleri pozitif olduğu için-dağılımlarının sağa çarpık, basıklık değerleri incelendiğinde ROA, ROE ve NPLs değişkenlerinin dağılımının normale göre dik olduğu, diğer değişkenlerin dik olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	ROA	ROE	NPLs	DR	LA	CR	AS	IR
Ortalama	0,97	7,37	7,00	58,46	20,41	1,88	15,80	14,52
Medyan	0,87	6,70	3,71	61,28	13,86	1,92	15,85	10,97
Maksimum	6,27	37,23	153,77	88,89	82,19	2,32	19,53	47,41
Minimum	-17,61	-178,64	0,00	1,15	1,25	1,58	10,01	6,59
Std. Hata	1,39	10,02	12,94	16,61	16,80	0,19	2,12	7,96
Basıklık	-5,09	-6,77	5,54	-1,37	1,65	0,12	-0,32	2,01
Çarpıklık	64,47	116,51	41,50	4,87	4,86	2,13	2,38	8,02
Jarque-Bera	208975,1	703472,7	86423,27	591,36	770,83	44,24	42,89	2228,55
Olasılık	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	1248,10	9526,03	9040,02	75532,13	26372,56	2427,04	20415,86	18764,66
Toplam Hata Kareler	2488,51	129642,5	216063,20	355968,30	364558,20	47,99	5787,69	81882,64
Gözlem	1292	1292	1292	1292	1292	1292	1292	1292

Tablo 4'te değişkenler arasındaki Pairwise korelasyonları yer almaktadır. Buna göre ROA değişkeni ile mevduatların toplam aktiflere oranı ve mevduat faiz oranı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki var iken, ROE, likit varlıklar ve yoğunlaşma oranı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Burada dikkati çeken bir nokta da ROA ile ROE de değişkenleri arasındaki ilişkinin yüksek düzeyde (0.78) olmasıdır. Ancak bu değişkenler aynı modelde kullanılmayacağı için çoklu doğrusal bağlantı çıkma olasılığı ortadan kaybolmaktadır. Diğer taraftan modeldeki diğer değişkenler arasında anlamlı ve yüksek korelasyonlar gözükmemektedir.

Tablo 4. Pairwise Korelasyon Tablosu

Değiş.	ROA	ROE	NPLs	DR	LA	CR	AS	IR
ROA	1.000							
ROE	0.7821*	1.000						
NPLs	0.0236	-0.0919*	1.000					
DR	-0.0612*	0.1040*	-0.3386*	1.000				
LA	0.0927*	-0.0635*	0.3273*	-0.4196*	1.000			
CR	-0.0075	0.0344	0.1422*	0.0245	-0.0930*	1.000		

* : %5 hata payı ile anlamlı kabul edilmiştir.

AS	0.0897*	0.2508*	-0.3067*	0.5134*	-0.5320*	-0.3229*	1.000	
IR	-0.0877*	-0.0262	0.2020*	-0.0049	-0.0264	-0.2780*	0.7054	1.000

Birimler arasındaki finansal entegrasyon ve herhangi bir ülkede ortaya çıkan ekonomik ve politik şokların diğer ülkeler üzerinde etkili olabilmesi gibi sebeplerden ötürü, birimlere ekonomik verilerin birbirlerinden etkilenebileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle öncelikle serilerde yatay-kesit bağımlılığının araştırılması, akabinde yatay kesit durumuna göre birim kök testlerinin yapılması önem arz etmektedir. Tablo 5'te yer alan CD testi sonuçlarına göre, birimler arasında yatay kesit bağımsızlığı olduğunu öne süren H_0 hipotezi tüm değişkenler için reddedilememektedir. Dolayısıyla değişkenlerin tamamında yatay-kesit bağımlılığı yoktur.

Tablo 5. Yatay-Kesit Bağımlılık Testi (CD Test)

Değişken	CD-test	p-value	Corr	abs(corr)
ROA	0.90	0.371	0.007	0.114
ROE	1.62	0.106	0.013	0.111
NPLs	-0.23	0.816	-0.002	0.120
DR	-0.28	0.779	-0.002	0.117
LA	0.73	0.464	0.006	0.105
CR	-0.66	0.507	-0.005	0.115
AS	-0.51	0.609	-0.004	0.119
IR	-0.28	0.781	-0.002	0.115

Seriler arasında yatay-kesit bağımlılığı olmaması durumunda birinci nesil birim kök testlerinin kullanılması önerilmektedir. Bu kapsamda birinci nesil heterojen birim kök testlerinden Maddala ve Wu (1999) testi kullanılarak serilerin durağanlıkları araştırılmış ve Tablo 6'dan da görülebileceği gibi, değişkenlerin tamamının düzeylerinde durağan oldukları, yani birim kök içermedikleri saptanmıştır.

Tablo 6. Maddala ve Wu (1999) Birim Kök Testi

Trendsiz/trendli Değişken	lags	Trendsiz		Trendli	
		chi_sq	p-value	chi_sq	p-value
ROA	0	1107.368	0.000	962.128	0.000
	1	554.339	0.000	457.814	0.000
ROE	0	1161.625	0.000	1006.023	0.000
	1	570.997	0.000	471.739	0.000
NPLs	0	1159.460	0.000	1021.960	0.000
	1	579.504	0.000	487.118	0.000
DR	0	1068.855	0.000	929.071	0.000
	1	582.879	0.000	480.540	0.000
LA	0	1148.404	0.000	101.983	0.000
	1	600.952	0.000	503.152	0.000
CR	0	1199.688	0.000	1046.030	0.000
	1	582.694	0.000	482.734	0.000
AS	0	1200.757	0.000	1054.323	0.000
	1	547.190	0.000	477.877	0.000
IR	0	1152.775	0.000	1018.832	0.000
	1	579.506	0.000	491.483	0.000

Sorunlu kredilerin kar oranları üzerindeki etkisini test etmeye yönelik olarak yapılan tahminlere ait bulgular Tablo 7’de sunulmaktadır. ROA’nın bağımlı değişken olduğu tahminlerde Hausman test istatistiği 77.8 bulunmuştur. Buna göre RE tahmincisinin daha etkin sonuçlar verdiğini ifade eden H_0 hipotezi reddedilebilmektedir. Bu nedenle bu modelde FE tahmincisi daha tutarlı sonuçlar vermektedir. ROE’nin bağımlı değişken olduğu modelde de Hausman test istatistiği istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu için FE tahmincisinin sonuçları geçerlidir.

Tablo 7. POLS, FE ve RE Sonuçları

TAHMİNCİLER DEĞİŞKENLER	(POLS) ROA	(FE) ROA	(RE) ROA	(POLS) ROE	(FE) ROE	(RE) ROE
NPLs	0.000316 (0.00356)	-0.00741** (0.00316)	-0.00688** (0.00318)	-0.0494** (0.0230)	-0.0930*** (0.0232)	-0.0900*** (0.0230)
DR	-0.0104*** (0.00367)	0.0161*** (0.00339)	0.00960*** (0.00328)	-0.0360* (0.0196)	0.0363 (0.0249)	0.0167 (0.0237)
LA	0.0176*** (0.00291)	-0.00805** (0.00386)	0.00324 (0.00352)	0.103*** (0.0202)	0.0309 (0.0284)	0.0715*** (0.0254)
CR	1.585*** (0.291)	1.839*** (0.355)	1.079*** (0.295)	12.21*** (2.056)	15.18*** (2.611)	11.44*** (2.132)
AS	0.195*** (0.0341)	0.442*** (0.0919)	0.111** (0.0497)	1.948*** (0.178)	3.424*** (0.676)	1.883*** (0.355)
IR	-0.0268*** (0.00670)	-0.0107* (0.00647)	-0.0224*** (0.00617)	-0.0713 (0.0474)	0.00190 (0.0476)	-0.0501 (0.0447)
Constant	-4.460*** (0.828)	-10.05*** (1.976)	-3.061*** (1.147)	-44.97*** (5.164)	-77.38*** (14.55)	-44.92*** (8.212)
Gözlem	1292	1292	1292	1292	1292	1292
Hausman testi			77.81***			18.68***
R ²	0.067	0.067		0.103	0.051	
Banka Sayısı	25	25	25		25	25

Parantez içindekiler standart hatalardır. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1.

FE tahmincisine ait sonuçların güvenilir olup-olmadığını test etmek üzere değişen varyans ve otokorelasyon gibi temel tanı testlerinin yapılması gerekmektedir. Tablo 8’de bu testlerin sonuçları görülmektedir.

Modelde hata terimlerine ait varyansın gözlemden gözleme değişip-değişmediğini test eden değiştirilmiş Wald istatistik değerine göre modelde değişen varyans sorunu vardır. Bhargava vd. ile Baltagi-Wu’nun Durbin-Watson test istatistik değerlerine göre ise modelde otokorelasyon problemi gözükmemektedir.

Tablo 8. Değişen Varyans ve Otokorelasyon Testleri

Testler	ROA	ROE
Değiştirilmiş Wald Testi	$\chi^2(25) = 4294.60***$	$\chi^2(25) = 7394.04***$
Bhargava, Franzini ve Narendranathan’ın Durbin Watson Testi	2.0226681	2.0670095
Baltagi-Wu’nun Yerel En İyi Değişmezlik Testi	2.065203	2.0997099

*** p<0.01

FE tahmincisinde değişen varyans sorunu ortadan kaldırmak üzere Uygun Genelleştirilmiş En Küçük Kareler Yöntemi (Feasible Generalized Least Squares-FGLS) ve Standart Hataları Düzeltilmiş Panel Sabit Etkiler (Panel Corrected Standard Errors-PCSE) yöntemleri kullanılmıştır. Her iki tahmin yönteminde de sadece değişen varyans dikkate alınmıştır. FGLS ve PCSE ile elde edilen yeni tahmin sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

FGLS ve PCSE yöntemleri kullanılarak yapılan tahminlerde katsayıların değişen varyanslı modellerden elde edilen tahminlerdeki katsayılara göre farklılaştığı ifade edilebilir. FGLS sonuçlarına göre, mevduatların toplam aktiflere oranı ve faiz oranı değişkenlerinin aktif karlılığı (ROA) üzerinde istatistiksel olarak negatif ve anlamlı, toplam likit varlıkların aktiflere oranı, aktif büyüklüğü ve yoğunlaşma oranı ise istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir etkiye sahiptir.

TABLO 9. FGLS VE PCSE SONUÇLARI

TAHMİNCİLER DEĞİŞKENLER	FGLS		PCSE	
	ROA	ROE	ROA	ROE
NPLs	0.00193 (0.00284)	-0.0388*** (0.0130)	0.000316 (0.00356)	-0.0494*** (0.0175)
DR	-0.00466** (0.00199)	-0.0240** (0.0109)	-0.0104*** (0.00367)	-0.0360** (0.0181)
LA	0.00961*** (0.00191)	0.0705*** (0.0109)	0.0176*** (0.00291)	0.103*** (0.0147)
CR	1.755*** (0.163)	11.95*** (1.188)	1.585*** (0.291)	12.21*** (2.013)
AS	0.159*** (0.0144)	1.678*** (0.102)	0.195*** (0.0341)	1.948*** (0.198)
IR	-0.0199*** (0.00381)	-0.0780*** (0.0279)	-0.0268*** (0.00670)	-0.0713 (0.0475)
Constant	-4.529*** (0.414)	-40.33*** (2.857)	-4.460*** (0.828)	-44.97*** (4.978)
Gözlem	1292	1292	1292	1292
R ²			0.067	0.103
Banka Sayısı	25	25	25	25

Parantez içindekiler dirençli standart hatalardır. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1.

Bağımlı değişkenin ROE olduğu modelde ise FGLS’ den elde edilen tahmin sonuçları, bağımlı değişkenin ROA olduğu modeldeki bulgular ile büyük ölçüde paralellik arz etmektedir. Buna karşın ROA modelinde sorunlu krediler değişkeni için anlamlı bir ilişki tespit edilememiş iken, ROE modelinde sorunlu krediler değişkeninin istatistiksel olarak anlamlı ve iktisadi beklentiler ile uyumlu olacak şekilde negatif olduğu görülmüştür. Benzer yorumlar PCSE tahminleri için de yapılabilir. FGLS ve PCSE tahminlerine ait bulgular karşılaştırıldığında tek farklılığın faiz oranı değişkeninde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Buna göre bağımlı değişkenin ROE olduğu modelde FGLS yöntemi ile negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuş iken, PCSE yöntemi ile bir ilişki türetilenmemiştir.

Sorunlu kredilerin karlılık üzerindeki etkisinin negatif olması, sorunlu krediler arttıkça bankaların özsermaye karlılığının azalacağını ortaya koymaktadır. Benzer bulgulara; Taşkın (2011), Lata (2014), Sarıtaş vd., (2016) ile Chimkono ve Muturi (2016)'da rastlamak mümkündür.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ekonomik durgunluk dönemlerinde ekonomik darboğaz ile karşı karşıya olan kredi kullanıcıları (hanehalkları, firmalar vb.) bankalara olan kredi ödemelerini ya geciktirmekte ya da ödeyememektedir. Bu durum bankaları riskli konuma düşürmekte ve karlılık oranlarını azaltmaktadır. Ters durumda yani ekonomik canlanma dönemlerinde ise sorunlu kredi oranları genellikle düşmektedir. Çünkü bu durumlarda karar birimlerinin ödeme gücü çökme olasılıkları da azalmaktadır.

2008 yılında yaşanan mortgage krizi kaynaklı Büyük Durgunluk, bankacılık sektöründeki kötü kredilendirme ve yüksek riskin devam ettiğini ortaya koymaktadır. Bu anlamda takipteki krediler finansal piyasalar ve dolayısıyla ekonominin yapısı için oldukça önemlidir.

Türk Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren seçilmiş bankaların karlılık durumları ile sorunlu kredileri arasındaki ilişkinin panel veri yöntemleri kullanılarak analiz edildiği bu çalışmanın bulguları; sorunlu kredilerin karlılığı azalttığını ortaya koymuştur. Genel olarak Türk bankacılık sektörünün ödeme kabiliyetini azaltan ve sermayenin yıpranmasına, banka karlılığının ve etkinliğinin azalmasına yol olan sorunlu kredilerin mümkün olduğunca düşürülmesi gerekmektedir. Bu sayede hem bankacılık sisteminin finansman yapısı daha dirençli hale getirilmesi hem de borçları nedeniyle hareket alanı kısıtlanan reel sektör firmalarının rahatlatılabilmesi ve rekabet güçlerinin artırılması mümkün olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abd Karim, M. Z., Sok, G. C., ve Hassan, S. (2010) "Bank Efficiency and Non-Performing Loans: Evidence from Malaysia and Singapore", Prague Economic Papers.
- Adhikary, B. K. (2006) "Nonperforming Loans in The Banking Sector of Bangladesh: Realities and Challenges", Bangladesh Institute of Bank Management, 4(26): 75-95.
- Chimkono, E. E., Muturi, W., ve Njeru, A. (2016) "Effect of Non-Performing Loans and Other Factors on Performance of Commercial Banks in Malawi", International Journal of Economics, Commerce and Management, 2(2): 549-563.
- Çan, D. E. (2014) "Sorunlu Kredi Transferi ve Fiyatlaması Üzerine Bir Çalışma", Bankacılar Dergisi, 90: 1-18.
- Çinko, L., ve Ak, R. (2009) "Küreselleşen Ekonomilerde Yaşanan Bankacılık Krizleri' nin Anatomisi", Maliye Yazıları, 23(83): 59-83.

- De Lis, S. F., Pagés, J. M., ve Saurina, J. (2001) "Credit Growth, Problem Loans And Credit Risk Provisioning In Spain", BIS Papers, 331-353.
- Hou, Y. (2015) "The Non-performing Loans: Some Bank-Level Evidences", cba.upd.edu.ph/asialink/Hou_Dickinson.pdf Erişim Tarihi: 10.05.2016.
- https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Kurum_Bilgileri/SSS/10509finansal_urunler6.pdf Erişim Tarihi: 10.06.2016.
- International Monetary Fund (2015, 04 29) "Compilation Guide on Financial Soundness Indicators", <http://www.imf.org/external/np/sta/fsi/eng/2004/guide/index.htm> Erişim Tarihi: 09.06.2016.
- Koyuncu, C., ve Saka, B. (2011) "Takipteki Kredilerin Özel Sektöre Verilen Krediler ve Yatırımlar Üzerindeki Etkisi", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31: 113-124.
- Lata, R. G. (2014) "Non-Performing Loan and Its Impact on Profitability of State Owned Commercial Banks in Bangladesh: An Empirical Study.", Proceedings of 11 th Asian Business Research Conference, 26-27 December.
- Messai, A. S., ve Jouini, F. (2013) "Micro and Macro Determinant of Non-Performing Loans", *International Journal of Economics and Financial Issues*, 3(4): 852-860.
- Negera, W. (2012) "Determinants of Non Performing Loans The Case of Ethiopian Banks", W.N. Geletta Research Report, 55.
- OECD, <http://stats.oecd.org/#> Erişim Tarihi: 14.06.2016.
- Saba, I., Kouser, R., ve Azeem, M. (2012) "Determination of Non Performing Loans: Case of US Banking Sector", *The Romanian Economic Journal*, 15(44): 141-152.
- Şahbaz, N. (2010) "Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler ve Makro Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği", Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şahbaz, N. ve İnkaya, A. (2014) "Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler ve Makro Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği", *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1): 169-82.
- Sarıtaş, H., Uyar Kangallı, S. G. ve Gökçe, A. (2016) "Banka Karlılığı ile Finansal Oranlar ve Makroekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkilerin Sistem Dinamik Panel Veri Modeli ile Analizi: Türkiye Araştırması", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(1): 87-108.
- Sipahi, N. (2003) "Problemlili Kredilerin Yeniden Yapılandırılması Uluslararası Uygulamalar ve Türkiye Örneği", Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Genel Müdürlüğü.
- Suadiye, G. (2006) "Sorunlu Kredilerin Yeniden Yapılandırılmasında İstanbul Yaklaşımı", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3(6): 1-25.

Taşkın, F. D. (2011) "Türkiye'de Ticari Bankaların Performansını Etkileyen Faktörler", Ege Akademik Bakış, 11(2): 289.

TCMB, Elektronik Veri Dağıtım Sistemi, evds.tcmb.gov.tr Erişim Tarihi: 10.06.2016.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Banka ve Sektör Bilgileri, Veri Sorgulama Sistemi, Mali Tablolar, <http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/veri-sorgulama-sistemi/mali-tablolar/71>, Erişim Tarihi: 10.06.2016.

Yücememiş, B. T., ve Sözer, İ. A. (2011) "Bankalarda Takipteki Krediler: Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredilerin Tahminine Yönelik Bir Model Uygulaması", Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 3(5): 43-56.